



Проект „Социална иновация за общностно взаимодействие - създаване на междусекторно партньорство за справяне с обезлюдяването и младежката безработица в област Ловеч“ се финансира в рамките на „Програмата за подкрепа на НПО в България“ по финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство (2009 – 2014)



# **ПРИЧИНИ ЗА ОБЕЗЛЮДЯВАНЕТО НА ОБЛАСТ ЛОВЕЧ И ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА ПРЕОДОЛЯВАНЕТО ИМ**

**Проектът е в подкрепа на основната идея за учредяване на ЖИВО СЕЛО - утвърждаване на Социална иновация за общностно взаимодействие, инициирана отдолу нагоре и ангажираща активно и трайно всички заинтересовани страни**



Проект „Социална иновация за общностно взаимодействие - създаване на междусекторно партньорство за справяне с обезлюдяването и младежката безработица в област Ловеч“ се финансира в рамките на „Програмата за подкрепа на НПО в България“ по финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство (2009 – 2014)



*Настоящият Анализ на тема „Причина за обезлюдяване на област Ловеч и възможности за преодоляването им е разработен от Фондация „Живо село“ в рамките на изпълнение на Дейност 2 „Инициране на диалог в рамките на междусекторното сътрудничество – Социална иновация за общностно взаимодействие в област Ловеч“ във връзка с реализацията на проект „Социална иновация за общностно взаимодействие – създаване на междусекторно партньорство за справяне с обезлюдяването и младежката безработица в област Ловеч“.*

*Анализът обхваща област Ловеч като при анализиране причините за обезлюдяването анализът засяга и съседните области Плевен и Велико Търново. Анализът цели да онагледява причините за обезлюдяване в тях и евентуалните възможности за свободно придвижване на работна ръка между областите без това да налага необходимост от промяна на постоянното местоживееие и което би довело до минимизиране обезлюдяването на селата на територията.*

---

*Анализът е създаден с финансовата подкрепа на Програмата за подкрепа на неправителствени организации в България по Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство.*

*Цялата отговорност за съдържанието на анализа се носи от фондация "Живо село" и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство и Оператора на Програмата за подкрепа на неправителствени организации в България.*



Проект „Социална иновация за общностно взаимодействие - създаване на междусекторно партньорство за справяне с обезлюдяването и младежката безработица в област Ловеч“ се финансира в рамките на „Програмата за подкрепа на НПО в България“ по финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство (2009 – 2014)



## СЪДЪРЖАНИЕ

Демографско развитие област Ловеч.....	4
Икономическо развитие област Ловеч .....	5
Община Троян .....	10
Община Априлци .....	10
Община Тетевен .....	11
Община Угърчин .....	11
Община Ябланица .....	11
Община Летница .....	11
Образование .....	13
Обобщения .....	14
Кратък обзор на областите Плевен и Велико Търново .....	15
Област Плевен .....	15
Област Велико Търново.....	17
Анализ на проведените интервюта.....	20
Мерки за ограничаване на обезлюдяването.....	22
Източници .....	26

**Проектът е в подкрепа на основната идея за учредяване на ЖИВО СЕЛО - утвърждаване на Социална иновация за общностно взаимодействие, инициирана отдолу нагоре и ангажираща активно и трайно всички заинтересовани страни**



Проект „Социална иновация за общностно взаимодействие - създаване на междусекторно партньорство за справяне с обезлюдяването и младежката безработица в област Ловеч“ се финансира в рамките на „Програмата за подкрепа на НПО в България“ по финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство (2009 – 2014)



## ДЕМОГРАФСКО РАЗВИТИЕ ОБЛАСТ ЛОВЕЧ

Демографските процеси в област Ловеч не се различават от общите за страната и се характеризират с отрицателен прираст, влошена възрастова структура и загуба на човешки ресурси.

В периода 2001 – 2011 г. в област Ловеч се наблюдава спад на населението с 16,8%. Изменението за областта е под средното ниво за Северозападен район (-18,3%), но е значително по-голямо от средното за страната (-7,2%). Към 31.12.2014 г. естествения прираст в областта спрямо 31.12.2013 г. също е отрицателен. Населението в областта е намаляло с 1 502 души (- 11,02‰), от които в селата с 961 души (- 19 ‰), а в градовете в областта с 541 или с - 6,4 ‰.

Област Ловеч има по - ниска степен на урбанизация от средната за страната и северозападния район. Съществуват големи различия между общините в област Ловеч по този показател. Най-висок е относителният дял на градското население в община Априлци – 90,41%, следват общините Ловеч, Летница и Троян, съответно със 73,59% , 70,58% и 65,42%. В останалите четири общини делът на градското население е под 50% , като най-ниска степен на урбанизация има община Угърчин – 39,06%.

За област Ловеч, както и за страната, е налице процес на демографско остаряване, изразяващ се в намаляване на абсолютния брой и относителния дял на населението под 15 години и увеличаване дела на населението на 65 и повече години. Населението под 15 години през 2001 г. е 14,8% от населението на областта, а през 2012 г. неговият дял намалява на 13,3%. Същевременно населението на 65 и повече години се увеличава от 20,9% през 2001 г. на 24,3% през 2012 г. Към 31.12.2012 г. лицата под 15 години в област Ловеч са 18365 души, възрастовата група 15-64 години наброява 85838 души или 62,3%, а лицата на 65+ години са 33 505 души. Към 31.12.2014 г. населението под 15 годишна възраст в област Ловеч е 17 751 души, а над 65 г. е 34145 души.

Към 31.12.2013 г. общият коефициент на възрастова зависимост в страната е 50.0%, или на всяко лице в зависимите възрасти (под 15 и над 65 години) се падат две лица в активна възраст. За сравнение, през 2005 и 2012 г. този коефициент е бил съответно 44.5 и 48.7%.

**Проектът е в подкрепа на основната идея за учредяване на ЖИВО СЕЛО - утвърждаване на Социална иновация за общностно взаимодействие, иницирана отдолу нагоре и ангажираща активно и трайно всички заинтересовани страни**



Проект „Социална иновация за общностно взаимодействие - създаване на междусекторно партньорство за справяне с обезлюдяването и младежката безработица в област Ловеч“ се финансира в рамките на „Програмата за подкрепа на НПО в България“ по финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство (2009 – 2014)



Това съотношение е по-благоприятно в градовете - 44.8%, отколкото в селата - 65.8%. Общо в двадесет области на страната този показател е над 50.0%, като най-неблагоприятно е съотношението в областите Видин (64.8%), Ловеч (62.1%) и Монтана (61.0%), а най-благоприятно - в областите София (столица) - 42.0%, и Смолян - 45.1%.

Населението в трудоспособна възраст (от 16 до 64 г.) в областта към 31.12.2014 г. е 81 617 или 61% от цялото население на областта. В градовете от областта живеят 67 % от населението в трудоспособна възраст. Най-висок относителен дял на населението в трудоспособна възраст има община Ловеч (26 736 души), следвана от общините Троян (17 239 души) и Тетевен (11 883). Най-нисък относителен дял на населението в трудоспособна възраст има община Априлци (1596 души).

Данните от преброяването на населението през 2014 г. показват, че се запазва тенденцията към намаляване на населението във възрастовата група от 0 до 9 г., главно поради ниската раждаемост. Същата тенденция е налице и за възрастовите групи от 10 до 19 г. и от 20 до 29 г. С нарастване на възрастта е налице увеличаване на населението, като най-много са лицата във възрастовите групи от 60 до 69 г. и над 70 г.

### **Икономическо развитие на област Ловеч**

Северозападният район е на последно място сред районите на ниво NUTS 2 за страната по показателите за БВП и БДС и с най-малък принос към съвкупния национален БВП – 8,14% през 2007г. и 7,17% през 2010 г. За периода 2007 – 2010 г. БВП за област Ловеч намалява с 94 млн. лв., а БДС с 62 млн. лв.

По данни на НСИ за 2013 г. БДС по икономически сектори за област Ловеч е както следва: Аграрен сектор – 96, сектор Индустрия – 289 и сектор Услуги – 476, което в млн. лв. се равнява на 861. БВП на областта е 1 000 млн. лв., което се равнява на 7 317 лв. на глава от населението.

Относителният дял на големите предприятия (с брой на заетите над 250 души) в област Ловеч е прекалено малък и бележи тенденция към намаление. От 0,4% през 2006 г., относителният дял намалява до 0,2% през 2011 г. Противоположна е ситуацията по отношение на микропредприятията (с брой на заетите до 9). Техният дял е най-голям и

**Проектът е в подкрепа на основната идея за учредяване на ЖИВО СЕЛО - утвърждаване на Социална иновация за общностно взаимодействие, иницирана отдолу нагоре и ангажираща активно и трайно всички заинтересовани страни**



продължава да нараства. През 2006 г. микропредприятията са били 89,3% от всички предприятия, докато през 2011 г., относителният дял вече е 91,3%. През 2014 г. дялът им се увеличава до 92%. Малките предприятия са втори по масовост и се характеризират с намаляване на относителния им дял – от 8,4% през 2006 г. до 7,2% през 2011 г. Относителният дял на средните предприятия намалява от 1,9% до 1,3%.

Заетите лица в област Ловеч за периода 2000 – 2014 г. са намалели с 16,85 хиляди заети по сектори в хил. бр, както следва:

- През 2010 г. заетите в сектор „Селско, горско и рибно стопанство” са 20,79, а през 2014 г. са 14,80.
- През 2010 г. заетите в сектор „Промисленост” са 21,96, а през 2014 г. са 17,20.
- През 2010 г. заетите в сектор „Строителство” са 1,65, а през 2014 г. са 0,89.
- През 2010 г. заетите в сектор „Търговия, транспорт, хотелиерство и ресторантьорство, създаване и разпространение на информация и творчески продукти, далекосъобщения” са 11,21, а през 2014 г. са 10,22.
- През 2010 г. заетите в сектор „Финансови и застрахователни дейности, операции с недвижими имоти, професионални дейности и научни изследвания, административни и спомагателни дейности” са 1,78, а през 2014 г. са 1,67.
- През 2010 г. заетите в сектор „Държавно управление, образование, хуманно здравеопазване и социална работа, култура, спорт и развлечения, ремонт на домакински вещи и други дейности” са 14,66, а през 2014 г. са 10,43.

Малкият и среден бизнес е ориентиран към дейности в сферите, където вложените средства имат бърза възвращаемост - търговия, ремонтни услуги, малки цехове за предоставяне на дърводелски услуги и др. Сериозен недостатък за дейността им е липсата на предприемачески опит, на квалифициран собствен персонал в областта на икономиката и управлението, системи за управление на качеството и др.

Действията (особено в микропредприятията) за повишаване на квалификацията и образованието на служителите, са по - скоро кампанийни и ограничени, което е



Проект „Социална иновация за общностно взаимодействие - създаване на междусекторно партньорство за справяне с обезлюдяването и младежката безработица в област Ловеч“ се финансира в рамките на „Програмата за подкрепа на НПО в България“ по финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство (2009 – 2014)



продиктувано от една страна от заложените високи за този тип предприятия минимални прагове за безвъзмездна финансова помощ, залегнали в ОПРЧР и от друга страна липсата на изчерпателна информация относно възможностите за финансиране на такъв вид обучения.

Често липсва дългосрочно планиране при управлението на по - голямата част от фирмите по отношение на бъдещото им развитие, осигуряването им с работна ръка и финансовите инвестиции, което е продиктувано от една страна от неясни индикативни графици по отношение на възможностите за подаване на заявления за финансиране със средства на ЕС, неспазване на срокове за обработка на тези заявления и от липса на първоначално финансиране при добри условия или изобщо възможност за финансиране от банковите институции.

На територията на област Ловеч водещи са дърводобивната и дървообработващата промишленост, производството на мебели и офис оборудване, производство на машини и оборудване с общо и специално предназначение, фармацевтични продукти, циментопроизводство, преработване на животинска продукция, туризъм и др. Голяма част от фирмите, които имат производствена дейност на територията на област Ловеч, са регистрирани извън нея, което води до непълнота и неточност на статистическата информация.

Броят на предприятията в индустрията на област Ловеч бележи ръст от 5,9% единствено през 2008 г. спрямо 2007 г. В следващите години тенденцията е само низходяща, при това с по-големи темпове на изменение. Намалението през 2011 г. спрямо 2008 г. е 9,6%, а за периода, средногодишният темп на прираста е -1,1%. По отношение на заетите лица, тенденцията през периода е към намаление като единствено през 2011 г. се отбелязва слаб прираст от 3,1%. Средногодишният темп на намалението на заетите лица възлиза на 6,1%. За периода като цяло се регистрира намаление в реализираните приходи от 0,5% средно на година.

През петте години с най-висок относителен дял са предприятията от отрасъла „Производство на мебели, производство, некласифицирано другаде, ремонти и инсталиране на машини и оборудване“ (23,0% през 2011 г.) и „Производство на

**Проектът е в подкрепа на основната идея за учредяване на ЖИВО СЕЛО - утвърждаване на Социална иновация за общностно взаимодействие, иницирана отдолу нагоре и ангажираща активно и трайно всички заинтересовани страни**



изделия от каучук, пластмаси и други неметални минерални суровини” (15,7% през 2011 г.) като е налице тенденция към увеличаване. През 2007 г. относителният дял на предприятията от този сектор е бил съответно 17,2% и 11,1%. Другите три отрасли бележат тенденция към намаляване. В петте отрасли през 2007 г. са работили 58,7% от общия брой на предприятията, докато през 2011 г. делът им е 63,9%.

Най-много заети лица има в отрасъла „Производство на мебели, производство, неклассифицирано другаде, ремонти и инсталиране на машини и оборудване”. Броят на заетите в него се увеличава от 18,3% през 2007 г. на 23,6% през 2011 г. На второ място с тенденция към разширяване на относителния дял се нарежда отрасъла „Производство на хранителни продукти, напитки и тютюневи изделия”, в който през 2011 г. работят 15,9% от всички заети лица. Отрасълът „Производство на текстил и изделия от текстил, производство на облекло, производство на обработени кожи без косъм и изделия от тях” заема трето място по брой на заетите лица - 15,2% през 2011 г. Строителството е един от браншовете, който е засегнат в най-сериозна степен от световната финансова и икономическа криза.

Природо-климатичните условия, почвите и релефа на територията на област Ловеч определят различия в структурата на селското стопанство в отделните общини. Относителният дял на използваната земеделска площ (ИЗП) е сравнително нисък поради планинския и полупланински релеф, който заема около 2/3 от общата площ на областта. По същата причина сравнително голям е относителният дял на постоянно затревените площи (вкл. ливади-овощни градини).

Земеделските територии (по КВС/КК) в област Ловеч за 2011 г. са 2 052 249, от които земеделската земя е 1 988 670 дка и използваната земеделска площ е 1 125 972 дка. За периода 2007 – 2011 г. земеделската земя намалява незначително, като някои от причините са самозалесяване и промяна на предназначението (2 200 дка). Повишава се и интереса към площите, попадащи в обхвата на „Централен Балкан” от страна на овцевъди и козевъди.

Към месец Март 2015 г. в област Ловеч са регистрирани 977 земеделски производители, като от тях 800 са физически лица, а юридическите са 177. Най-голям е





Проект „Социална иновация за общностно взаимодействие - създаване на междусекторно партньорство за справяне с обезлюдяването и младежката безработица в област Ловеч“ се финансира в рамките на „Програмата за подкрепа на НПО в България“ по финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство (2009 – 2014)



техният брой в община Ловеч – 342-ма регистрирани.

В област Ловеч се отглеждат основно зърнено – житни и технически култури.

За периода 2007 – 2011 г. площите с трайни насаждения в областта намаляват от 46 824 дка през 2007 г. на 29 419 дка през 2011 г. Сред тях най-голям дял имат сливите – 63%; винените лозя – 9,7%; праскови – 8,0%; малини – 4,55%. През 2010 г. са реколтирани 63,43% от трайните насаждения или 23 756 дка, като особено нисък е делът при малини, винено грозде и вишни – по-малко от 1/3 от площите.

През 2010 г. площите със зеленчуци заемат 3 559,1 дка, семейните градини – 2 702,2 дка.; поливните площи - 6 708,9 дка, от които напоявани 4964,0 дка и биологично отглежданите култури - 2370,0 дка.

Възможностите, предоставяни по линия на Общата селскостопанска политика на ЕС, имат важна роля за развитието на отрасъла, в това число и директните плащания от ДФ „Земеделие“.

Броят на отглежданите животни намалява рязко през 2008 г. (390 х.) и 2009 г. (333 х.) спрямо 2007 г. (435 х.) в резултат на неблагоприятната в климатично отношение 2007 г. и лошите добиви в земеделието, но през 2011 г. броят им достига 400 000.

Внедряването на нова земеделска техника за обработка на земята значително намалява необходимостта от използване на работна ръка особено що се касае до зърнените култури. Работната ръка се използва главно за ръчни обработки и беритба на плодове и зеленчуци. Повечето от младите хора обаче предпочитат да извършват този труд в други държави на Евросъюза предвид по-доброто заплащане и въпреки лошите условия, при които се налага да живеят, докато работят там.

Съществуващите природни дадености, исторически и културни обекти на територията на област Ловеч създават предпоставки за успешното развитие на туризма. Наличието на минерални извори, ловни стопанства, природни резервати, пещери, исторически и културни обекти обуславят разнообразяването на предлаганите туристически услуги и развитието на алтернативни видове туризъм – СПА, ловен, еко, конферентен и т.н.

Туризмът се утвърждава като допълнителен източник на доходи и заетост във всички

**Проектът е в подкрепа на основната идея за учредяване на ЖИВО СЕЛО - утвърждаване на Социална иновация за общностно взаимодействие, иницирана отдолу нагоре и ангажираща активно и трайно всички заинтересовани страни**



общини на област Ловеч. Общините Априлци, Тетевен и Троян (в състава на която е и планински туристически комплект „Беклемето“), които обхващат територии от Стара планина, включително и от Национален парк „Централен Балкан“, са се наложили като привлекателни туристически дестинации.

За постигане на по-добри икономически резултати е необходимо насочване на усилията към презентиране на региона на международно ниво, подобряване на разнообразието и качеството на услугите, повишаване квалификацията на персонала.

### **Община Троян**

Общината заема второ място в областта след община Ловеч по брой предприятия, брой заети, нетни приходи от продажба. Преобладаващата част от фирмите на територията на община са микропредприятия, които ангажират и най-голям брой заети лица. Въпреки това, обаче, 38 % от произведената продукция се произвежда от големите предприятия на територията на общината. На територията на община се намира и преработвателно предприятие за замразяване на пресни плодове, които реализира изцяло извън страната, което създава предпоставки за развитие на производството на трайни насаждение в региона.

Като водещи сектори в местната икономика се очертават добивната и преработвателната промишленост и по-конкретно отраслите за производство на дървен материал, хартия и печатна дейност, производство на химични продукти, изделия от каучук, пластмаси, производство на електрически съоръжения, мебели.

### **Община Априлци**

Предприятията от сектор преработка / дървен материал и изделия от него/ заемат дял 22,84 %, следван от търговия, ремонт и техническо обслужване – 41,39 %, хотели и ресторанти – 8,71 % и услуги. В общината най-голям дял имат микропредприятията. Земеделieto в общината се характеризира основно със стопанства, обработващи до 10 дка.

В община Троян и в община Априлци динамиката в развитието на хотелската база бележи тенденция към постоянно нарастване през последните години, което е



продиктувано от утвърждаването на туризма като приоритетно направление. С нарастване на легловата база, изграждането на хотели от по-високи категории, както и ориентацията към изграждане на малки семейни хотели, предлагащи домашно гостоприемство, през последните години се увеличава значително и броят на туристите в тези общини.

На територията и на двете общини има потенциал за разширяване на съществущото към момента растениевъдство и развитие на животновъдството.

### **Община Тетевен**

На територията на общината като водещи отрасли се очертават дърводобивната и дървообработващата промишленост, производството на мебели и офис оборудване, преработването на животинска продукция, туризъм.

### **Община Угърчин**

В общината преобладават микропредприятия в сферата на шивашката и обувна промишленост. Преработвателната промишленост е представена от Кооперация "Доверие". Кооперацията има свинеферма и е затворила цикъла на производство със собствена кланица и преработвателно предприятие. В сферата на туризма има потенциал за развитие.

### **Община Ябланица**

От промишлените дейности на територията на общината се развива циментопроизводство, добив на инертни материали (наличие на глина, варовик, мрамор и други и тяхната преработка: фасадни плочи, бетонни изделия, бордюри, строителни материали, предмети за бита и др.), металообработка, сладкарска промишленост и шивашка промишленост.

### **Община Летница**

Община Летница се характеризира с индустриален сектор, съсредоточен предимно в преработвателната промишленост. С реструктурирането на икономиката на общината и предвид благоприятните природни особености на региона, в общината се развива предимно селското стопанство и свързаните с него производства. Почти 100 % от продукцията и нетните приходи от продажби се реализират от частния сектор. Отрасъл с



традиции в Община Летница е добивът и преработката на качествената глина тип “мергел”. Наличието на мергел е реален ресурс за развитие на керамичната индустрия. В гр. Летница функционира керамична фабрика – “Летница-Керамика” ООД с два цеха, стопанисвани от частни предприемачи с персонал на фирмите общо 100 души. Експлоатираната от “Керамика” ООД кариера е с традиции в производството на тухли и керемиди. В областта на керамиката действа и фирма “Керамика-98”, която е дружество с ограничена отговорност – 100 % частна собственост. В производствения сектор на Община Летница уникална ниша заема българската фирма "УОЛТОПИЯ" ООД, чийто предмет на дейност включва производство на изкуствени катерачни стени, изграждане на метални конструкции и отливане на панели и хватки. Тя е една от водещите европейски компании в тази област. Фирмата се намира в с. Крушуна и работи предимно за износ. Стените, които произвежда, са с много високо качество и се реализират предимно на Европейския пазар. Освен производството на катерачните съоръжения компанията предлага трасиране на маршрути и обучения за катерачи. “Уолтопия” е перспективна фирма и разширява базата си в общинския център.

В отрасъла преработвателна промишленост, отчитан като най-силно застъпен в общината, заетостта се осигурява предимно от мини и малки по размер фирми. Те са изправени пред проблем с конкурентоспособността, намиране на пазари и суровини за запълване на капацитета на производствата си. Поради този факт динамиката на тяхното развитие е неустойчива и ограничена от лимитираната квалифицирана работна ръка. Предприятието, осигуряващо работа на най-много хора в трудоспособна възраст – “Летница” ЕООД (собственост на австрийска компания), съсредоточава ресурсите си в изкупуването, преработката и замразяването на плодове и зеленчуци (ягоди, малини, кайсии, сливи, къпини, шипки, чушки, див чесън и други), изнасяни за страните от Европейския съюз (предимно Австрия). В областта на хранителната промишленост действа ЕТ "Интер-М-Христо Младенов", чийто предмет на дейност: Производител на колбаси от марките ТИТОМЕС и ИНТЕР-М; серия “Вълчи продукти”, трайно сурово-сушени колбаси и деликатеси, варено-пушени колбаси и деликатеси, млени меса и полуфабрикати. Наличието на фирмата "Летница-Индустриален парк" АД и нейните амбиции и планове в средносрочен период да се постигне изграждането и управление



на индустриален парк, продажба и предоставяне под наем на парцели и строителство на индустриални сгради, предоставяне на консултантски, административни и инженерингови услуги на инвеститори, търговско представителство и посредничество на местни и чуждестранни физически и юридически лица, дава сериозни шансове на Община Летница да привлече и предприятия, които, използвайки наличните ресурси в общината, да развият и други отрасли на промишлеността. Селското стопанство има потенциал да възвърне и подобри позициите си. Към момента най-голям дял има производството на зърнени култури, малини и ягоди. В горските площи на Летница има добри условия за добив на билки, горски плодове, гъби, орехи.

В община Луковит се намира тухлен завод на компанията "Винербергер". В момента в Луковит и представителствата на тухления производител работят общо 81 души. Заплащането на служителите е обвързано с добрите резултати, а осигуровките са върху реалната заплата. Подобни на други индустриални предприятия, и от завода в Луковит отчитат проблеми с квалификацията на скоро завършилите училище като считат, че връзката между образование и бизнес през последните години "се скъса". За да се подготвят по-добри служители за керамичната индустрия, от "Винербергер" са партнирали на образователното министерство по проекта "Млад строител" и са помогнали за практическо обучение на обучаващите се в строителни специалности.

## **Образование**

В Област Ловеч е изградена развита мрежа от начални, основни, общообразователни училища, професионални гимназии изключително централизирани в общинските центрове на съответните общини от областта.

За учебната 2014/2015 година на територията на областта функционират 47 общообразователни училища, 3 специални училища, 10 професионални гимназии. Най-много училища и професионални гимназии са ситуирани в общините Ловеч, Тетевен и Троян. Повечето от училищата са концентрирани в общинските центрове на съответните общини.

С утвърден авторитет и национално признание се ползват: ГЧЕ "Екзарх Йосиф" – Ловеч, НГПИ „Проф.Венко Колев“ – Троян, ПМГ – Ловеч, професионални гимназии по

**Проектът е в подкрепа на основната идея за учредяване на ЖИВО СЕЛО - утвърждаване на Социална иновация за общностно взаимодействие, иницирана отдолу нагоре и ангажираща активно и трайно всички заинтересовани страни**



ветеринарно дело; горско стопанство. Съобразно нуждите на региона се утвърждават и други средни училища, в които се обучават специалисти по туризъм (Априлци), планински водачи (с. Черни Осъм) и др. В резултат на намаляването на населението и най-вече отрицателният естествен прираст е налице трайна тенденция на намаляване броя на учениците, което от своя страна води до намаляване броя на паралелките и утвърждаването на маломерни и слети паралелки.

В гр. Троян се намира единственият по рода си Институт по планинско животновъдство и земеделие. Дейността му е насочена в следните направления: животновъдство, фуражно производство, овощарство, икономика, опазване на околната среда и предпазване на планинските екосистеми от ерозия.

През 2014 година завършилите основно образование в общообразователни училища са 1116 деца, в специални училища – 13 деца, в професионални гимназии с прием след VII клас – 81 деца, в училища по изкуства и спортни училища – 12 деца. За същият период завършилите средно образование в общообразователни училища са 567 деца, в професионални гимназии – 527 деца.

В периода 2009 – 2014 година в областта се наблюдава спад от 1 % на населението на възраст между 25 и 64 навършени години с висше образование и с 2 % на тези със средно образование. Това се отразява като увеличение от 3 % на населението на възраст между 25 и 64 навършени години с основно или по-ниско образование.

### **Обобщения**

- Икономическото развитие на областта като цяло е под средното за страната и бележи тенденция към изоставане по-висока от средните показатели за страната;
- Нарастването на миграцията от областта е продиктувано главно от икономически причини и най-вече търсене на работни места в други области на страната или извън нея поради ниско заплащане и липса на мотивация;
- Механичното изселване влошава възрастовата структура на населението във всички общини, което се отразява негативно върху социално икономическото развитие на областта.



- Наличието на много на брой микропредприятия, опериращи в сектори с ниска добавена стойност не спомага за развитието на икономиката на областта;
- Наличието на много училища и професионални гимназии само по себе си не задържа младежите в училище и не ги насърчава да придобиват образование, от което те не виждат перспектива и мотивация да завършат средното си образование и да продължат обучението си за по-висока степен на образование.
- Нарушената структура на работната сила води до ниска конкурентност;
- Представяне на културно историческите обекти в областта не е на нужното ниво, което да доведе целогодишна туристическа посещаемост

## **Кратък обзор на областите Плевен и Велико Търново**

### **Област Плевен**

През периода 2004 - 2012 г., както на територията на страната като цяло така и в област Плевен се наблюдава отрицателен естествен и механичен прираст на населението – през 2004 г. то е 310 449 души, а към 2014 г. е 263 020 или с 47 429 души по-малко. Към 31.12.2014 г. населението на територията на областта е намаляло с 2589 души спрямо същата дата на предходната година, от които в градовете на територията - 1088 души и 1501 в селата.

По отношение на урбанизацията на територията данните сочат, че 66,8 % от населението на областта живее в градовете на територията и само 33,2 % живеят в селата.

Процесът на демографско остаряване и тук, както и в област Ловеч е налице - в края на 2012-а лицата на 65 и повече навършени години са 61 340, или 23.3% от населението на областта. В сравнение с 2011 г. делът на населението в тази възрастова група нараства с 0.7 процентни пункта. Увеличил се е, но с по-малко (0.2%) и делът на децата до 15 години, които към 31 декември са 34 708. Остаряването на населението води до повишаване на неговата средна възраст, която от 39.2 години през 1999 г. нараства на 43.8 години през 2009 г. и достига 45.2 години в края на 2012 година. Средната възраст при мъжете достига 43.5 години, а при жените - 46.9 години.

**Проектът е в подкрепа на основната идея за учредяване на ЖИВО СЕЛО - утвърждаване на Социална иновация за общностно взаимодействие, иницирана отдолу нагоре и ангажираща активно и трайно всички заинтересовани страни**



Проект „Социална иновация за общностно взаимодействие - създаване на междусекторно партньорство за справяне с обезлюдяването и младежката безработица в област Ловеч“ се финансира в рамките на „Програмата за подкрепа на НПО в България“ по финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство (2009 – 2014)



Процесът на остаряване се проявява както в селата, така и в градовете, като в градовете средната възраст на населението е 43.5 години, а в селата - 48.7 години. Населението в трудоспособна възраст към 31.12.2012 г. е 151 201 души, или 57.5% от цялото население, като мъжете са 81 543, а жените - 69 658 души.

Въпреки увеличаващата се възрастова граница за пенсиониране, трудоспособното население е намаляло с близо 1 614 души, или с 1.1% спрямо предходната година. Към края на 2012 г. в над трудоспособна възраст са 74 924 души, или 28.5%, а под трудоспособна възраст - 36 844 души, или 14.0% от населението на областта. Към 31.12.2012 г. в градовете живеят 175 135, или 66.6%, а в селата - 87 834, или 33.4% от населението на областта. Основните фактори, които влияят върху измененията в броя и структурите на населението са демографските процеси - раждаемост, смъртност и миграция.

Жителите на областта в трудоспособна възраст на територията на област Плевен към 31.12.2014 г. са 145 096, от които в градовете на територията са съсредоточени 170 763 души от тях, докато хората в над трудоспособна възраст са 73 933, от което в градовете – 42 276 жители.

Коефициентът на икономическа активност за работната сила на 15-64 години за област Плевен за 2010 г. е 60.1% при средно за страната 66.5%, а средно за района – 63.8%. Коефициентът на безработица за същата година е 12.9% при средно за района 11.1% и средно за България 10.3%. По-неблагоприятни показатели в района има единствено област Видин. Заетостта на населението е на изключително ниски нива от 2000 г. насам. През 2011 г. областта е на 11 място по най-висока безработица в страната.

Относителният дял на Област Плевен в националния БВП за 2010 г. е 1,66 % . Към 2011 г. в областта е произведена продукция на стойност 2 114 880 хил. лв., което е със 17 699 хил. лв. по-малко от тази през 2007 г.

През 2010 г. процентното разпределение на секторната структура на БДС се измества към повишаване дела на третичния сектор и намаляване дела на първичния (10,87% - аграрен сектор, 25,62% - индустрия, 63,51% - услуги). Делът на БДС на област Плевен

**Проектът е в подкрепа на основната идея за учредяване на ЖИВО СЕЛО - утвърждаване на Социална иновация за общностно взаимодействие, иницирана отдолу нагоре и ангажираща активно и трайно всички заинтересовани страни**





Проект „Социална иновация за общностно взаимодействие - създаване на междусекторно партньорство за справяне с обезлюдяването и младежката безработица в област Ловеч“ се финансира в рамките на „Програмата за подкрепа на НПО в България“ по финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство (2009 – 2014)



намалява от 2,7% през 2007 г. на 1,8% през 2010 г. Този сериозен спад се дължи на силната уязвимост на областната промишленост от икономическата криза.

Преките чуждестранни инвестиции в нефинансовите предприятия в област Плевен през 2006г. възлизат на 1% от общите инвестиции в страната, за 2010г. този показател спада на 0.69%

Приходите от дейности на нефинансови предприятия за област Плевен спадат с 8.6% за периода 2008-2011 г., докато приходите от селско стопанство нарастват с 55,7 % за периода 2008-2011 г. Разходите за придобиване на дълготрайни и материални активи през 2010 за област Плевен са 304 732 хил. лева, като 96,2% от тях са в частния сектор. 23.8% от разходите са в селското, горско и рибно стопанство, 30,4% в добивна, преработваща и друга промишленост; а 14% в търговия и ремонт на автомобили и мотоциклети, транспорт, складиране и пощи, хотелиерство и ресторантьорство.

Предприятията, функциониращи на територията на област Плевен са предимно микропредприятия с до 9 заети. За 2008г. големите предприятия с над 250 заети са едва 19 на брой. Най-много произведена продукция генерират средните предприятия, чийто приходи се равняват на тези на малките предприятия.

Най-много са наетите по трудово и служебно отношение в сферата на преработващата промишленост, където обаче, се наблюдава и най - големият спад на броя на заетите за периода 2008 – 2010 г. – 27%.

### **Област Велико Търново**

В резултат на демографската криза, наблюдавана в цялата страна и в област Велико Търново се наблюдава тенденция на намаляване на броя на населението. Процесът на обезлюдяване на областта продължава и в периода 2007 – 2011 г., когато населението е намаляло с 20 270 души, или със 7,3%. В сравнение със съседните области от Северния централен район, обезлюдяването на област Велико Търново е по-слабо. Община Велико Търново е една от малкото общини в страната, която запазва броя на населението си. С нисък относителен дял на намаляващ брой на населението са община Лясковец (3,7 %) и община Горна Оряховица (6,7 %).

**Проектът е в подкрепа на основната идея за учредяване на ЖИВО СЕЛО - утвърждаване на Социална иновация за общностно взаимодействие, инициирана отдолу нагоре и ангажираща активно и трайно всички заинтересовани страни**



Към 31.12.2014 г. населението на територията на областта е намаляло с 2057 души спрямо същата дата на предходната година, от които в градовете на територията - 617 души и 1440 в селата.

По отношение на урбанизацията на територията данните сочат, че 70 % от населението на областта живее в градовете на територията и само 30 % живеят в селата.

По отношение на възрастовата структура, към 2011г. с относително по-висок дял на населението в под трудоспособна възраст са общините Стражица (18,3%), Златарица (15,6%) и Елена (15,0%). От населението в трудоспособна възраст с най-висок дял към 2011 г. са общини Свищов, Велико Търново и Горна Оряховица – всичките с над 60%. С по-застаряло население (над 30%) са общините Сухиндол, Полски Тръмбеш и Павликени.

След 2008 г. работната сила намалява своя брой и през 2010 г. вече е 108,7 хил. д., а коефициентът на икономическа активност на хората на 15 - 64 навършени години – 59.3%. Данните за 2011 г. показват, че е налице малък ръст в броя на работната сила. Коефициентът на икономическа активност през 2011 г. е 61.9%.

По отношение на заетите лица се наблюдават същите тенденции за периода 2007-2011 г., които са характерни и за работната сила. Броят на заетите бележи тенденция на спад от 109,2 хил. д. (2007 г.) до 97,4 хил. през 2011 г. Коефициентът на заетост на жителите на 15 - 64 навършени години варира от 57,5% (2007 г.) до 51,4% (2010 ) и през 2011 г. нараства до 54,6%.

Към 31.12.2014 г. населението на възраст под 15 г. в градовете на територията на областта е 21 637 души, а в селата 8 988, докато хората на 65 годишна възраст в градовете са 30 672 души, а в селата – 23 794.

В регионален аспект към 31.12.2013 г. делът на лицата на 65 и повече навършени години е най-висок в областите Видин (27.2%), Габрово (25.8%) и Ловеч (25.0%). Най-нисък е делът на възрастното население в областите София (столица) - 16.3%, Благоевград - 17.0%, Варна и Бургас - съответно 17.2 и 17.3%, докато във Велико Търново то е 21,5 %



Към 2010 г. област Велико Търново е с по-нисък БВП (6548 лв.) на лице от създадения средно за страната (9359 лв.) и е съизмерим със средния за Северния Централен район (6139 лв.). За годините от 2007 до 2011, при среден за страната ръст от 139,1% за България и за Северния Централен район 130,1%, за област Велико Търново същият е 134,3%. За целия анализиран период се наблюдава и относително стабилен ръст по показателя “размер на произведената продукция”. По отношение на размера на показателя “Нетни приходи от продажби” област Велико Търново е на второ място сред останалите области в Северния Централен район (след област Русе) - с размер – 3606012 хил. лв., което е 28,0% от общия размер за Северния Централен район.

Динамиката в размера на БДС за периода 2007-2010 г. показва, че икономическата криза дава отражение върху размера на анализирания показател. При реализирана БДС в размер на 1053,9 млн. лв. (2007 г.) през 2010 г. същия е 1255,1 млн. лв., т.е. налице е ръст от едва 11,9%. Относителният дял на БДС в отделните сектори на икономиката показва, че водещо място има третичния сектор (услуги). През 2007 г. в третичния сектор е създаден 59,4% от общия размер на БДС в областта, а през 2011 г. този дял нараства на 73,6%. От общия размер на използваните земеделски площи 83,0% са за зърнени култури, а 15,3% за маслодайни култури. Трайните насаждения са само 0,6% от използваните земеделски площи, а за зеленчукопроизводство се използват едва 0,3% от обработваемите земи. *Животновъдството* бележи тенденция на спад както в броя на някои от групите селскостопански животни, така и в произведената животновъдна продукция.

Промислеността, в сравнение с третичния сектор губи от своето значение като основен сектор на областната икономика. Данните за размера на произведената продукция за периода 2007-2011 г. показват ръст с 9,1%. С най-висок размер и съответно – относителен дял от общия размер на произведената промишлена продукция през 2011 г. са отрасли “Производство на храни и напитки и тютюневи изделия” (36,9% от произведената през 2011 г. продукция от цялата промишленост), “Производство на дървен материал, хартия и картон” (14,0%), “Металообработване” (10,2%) и др.



Проект „Социална иновация за общностно взаимодействие - създаване на междусекторно партньорство за справяне с обезлюдяването и младежката безработица в област Ловеч“ се финансира в рамките на „Програмата за подкрепа на НПО в България“ по финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство (2009 – 2014)



Промишлеността е водещ отрасъл в община Лясковец. В този сектор на общината са ангажирани 71,9% от общия брой на наетите лица в общината.

Реализираните приходи от строително-монтажни дейности през 2011 г. възлизат на 145,2 млн.лв., което е с 66,7 млн. лв. по-малко от обема реализиран през 2007 г.

Общият размер на разходите за придобиване на нови ДМА през 2011 г. в областта възлизат на 374,6 млн. лв., което е със 101,4 млн. лв. по-малко в сравнение с размера им през 2007 г. Секторната структура на разходите за ДМА показва, че към 2011 г. от общия размер на разходите за ДМА 41,4% са в първичния сектор, а 31,1% - във вторичния, което е подчертано изместване на инвестициите към аграрния сектор. В структурата на разходите за придобиване на дълготрайни материални активи, 32,4% са за машини и оборудване, 25,7% - за сгради, строителни съоръжения и конструкции, а 10,0% за транспортни средства.

Размерът на преките чуждестранни инвестиции в област Велико Търново в периода 2007-2011 г. варира от 78,8 млн. евро (2007 г.) спада до 67,2млн. евро (2010 г.) и леко нарастват до 73,0 млн. евро (2011 г.). Привлекателността на областта за преките чуждестранни инвестиции в сравнение с останалите 4 области от Северния Централен район е най-ниска.

Предприемаческата активност в областта е по-ниска от средната за страната. Тя се измерва с броя на фирмите на 1000 д от населението (гъстота на фирмите). Към 2011 г. тя е 39,5 на 1000 души при средно равнище за страната – 47,6 на 1000. За 2011 г. спрямо 2007 г. се забелязва увеличение на общия брой фирмите от нефинасовия сектор (с 941 или 10,2%), което се дължи на увеличението на броя на микропредприятията.

### **Анализ на проведените интервюта**

За нуждите на разработването на анализ на тема „Причини за обезлюдяване на област Ловеч и възможности за преодоляването им“ са проведени 52 интервюта с представители на местния бизнес, местната администрация и неправителствения сектор на обследваната територия.

**Проектът е в подкрепа на основната идея за учредяване на ЖИВО СЕЛО - утвърждаване на Социална иновация за общностно взаимодействие, иницирана отдолу нагоре и ангажираща активно и трайно всички заинтересовани страни**



От 52 проведени интервюта 36 са с представители на местния бизнес, 11 с представители на административни органи в областта, 5 с представители на нестопанския сектор.

Като причина за обезлюдяването на областта най-висок процент от интервюираните 57% посочват безработицата, 21 % посочват ниските доходи, 13% посочват емиграцията и 15 % посочват липсата на развлечения и културен живот. Като една от основните причини за безработицата анкетираните представители на местния бизнес посочват липсата на адекватно подготвени за съответната работа кадри на местно ниво. Като начин за справяне с този проблем повечето от анкетираните посочват необходимостта от диалог между работодатели и училища, професионални гимназии по отношение постоянна актуализация на училищната подготовка, програми за обучения и специалности, които се предлагат в тези обучителни институции, които да бъдат съобразени с изискванията на пазара на труда.

Основните причини за обезлюдяването на областта са ниските доходи, високата безработица, неадекватно професионално обучение, остарели програми и не актуални на търсените от бизнеса специалности в професионалните гимназии, както и не на последно място липсата на качествен живот за младите хора. Поради това фокусът за справяне с демографските предизвикателства трябва да е насочен към осигуряване на качествено обучение и здравеопазване, създаване предпоставки за заетост, и повишаване качеството на живот в областта. Тези приоритети са залегнали и в изготвените стратегически документи за справяне с безработицата, обезлюдяването, областната стратегия на област Ловеч, общинските стратегии за развитие на общините, попадащи в обхвата на област Ловеч. Област Ловеч се ползва и като приоритетен при отпускане на безвъзмездни финансови средства от фондовете на ЕС в периода 2014-2020 година.

В повечето случаи, обаче, при определяне на приоритетите за развитие на дадена територия, решенията се взимат далеч от хората, които тези политики пряко касаят. Стандартизираното определение за нуждите на определени региони и тяхното обобщаване в повечето случаи води до нереално отразяване на нуждите на тези



региони. Активното включване на групи от съответните региони / местна власт, бизнес и граждански сектор/ в определянето на приоритетите за развитие на съответния регион довежда до максимално доближаване на одобрените приоритети до индивидуалните характеристики и условия на всяка отделна област. Процесът на установяване връзките между местните играчи, дейности, сектори и области е доста дълъг, но неговото начало в област Ловеч е поставено с реализирането на проекти от т.н. местни инициативни групи / МИГ/. На територията на областта са регистрирани четири МИГ-а – МИГ Тетевен, МИГ Ябланица – Правец, МИГ Троян – Априлци, МИГ Луковит – Роман. Създадените партньорства могат активно да участват в общи срещи, на които да бъдат обсъждани конкретни краткосрочни мерки относно намаляване обезлюдяването и дори стимули за връщане на младите хора в региона.

#### **Мерки за ограничаване на обезлюдяването**

След направения анализ могат да бъдат идентифицира няколко основни цели, около които следва да се обединят усилията с оглед намаляване тенденцията за обезлюдяване на областта, както следва:

1. Повишаване качеството на живот на хората в областта чрез постоянно подобряване на условията за живот – пътна инфраструктура, здравеопазване и др.;
2. Насърчаване партньорството на местно ниво при изготвяне на политики за развитие на областта с цел подобряване на планирането и неговото съгласуване на местно ниво;
3. Осигуряване на адекватно образование, съобразено с търсенето на пазара на труда;
4. Насърчаване предприемачеството.

Посочените направления кореспондират с целите, които България си е поставила следвайки насоките за развитие на „Европа 2020“.



Проект „Социална иновация за общностно взаимодействие - създаване на междусекторно партньорство за справяне с обезлюдяването и младежката безработица в област Ловеч“ се финансира в рамките на „Програмата за подкрепа на НПО в България“ по финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство (2009 – 2014)



Следва да се има предвид, че при идентифициране на приоритетите, които представяме по-долу относно ограничаване на обезлюдяването в област Ловеч сме се водили от дейности, в които активен партньор може да бъде Фондация „Живо село“ и съответно при изграждане на устойчиви местни партньорства могат да бъдат постигнати реални резултати в кратки срокове.

### **Приоритет 1- Осигуряване на възможности за заетост и за повишаване на доходите от труд чрез активно включване на пазара на труда**

Цел 1.1 – Повишаване капацитета на човешкия ресурс и подготовка на кадри, съгласно нуждите на местната икономика.

Дейност 1 – Организиране на обучения за повишаване квалификацията / ОПРЧР, ПРСР 2014-2020/;

Дейност 2 – Изготвяне на проекти за кандидатстване по ПРСР 2014-2020 на млади земеделски производители/ Съвети в земеделието/;

Дейност 3 – Анализирание възможностите за партньорство с финансиращи организации;

Цел 1.2 - Анализирание на възможностите общините/областта да отдават за трайно ползване земеделска земя за стартиране на собствен бизнес.

Дейност 1 – Анализ на земеделската земя, собственост на общините

Дейност 2 – Изготвяне на критерии за отдаване на общинска земеделска земя под аренда на безработни лица/ или такива, които искат да стартират дейност;

Цел 1.3 - Организация на стажуване за млади лица без трудов опит, със средно и висше образование в публичния и реалния сектор.

### **Приоритет 2 –Местни политики за стимулиране младите хора да останат в региона**

Цел 2.1–Превенция на попадането на деца на улицата и отпадане от образователната система

Дейност 1 - Осигуряване на извънучилищни занимания за учащите се

**Проектът е в подкрепа на основната идея за учредяване на ЖИВО СЕЛО - утвърждаване на Социална иновация за общностно взаимодействие, инициирана отдолу нагоре и ангажираща активно и трайно всички заинтересовани страни**



Дейност 2 - Осигуряване на възможност за връщане на отпаднали от образователната система деца отново на училище

Дейност 3 - Консултиране на децата и младежите по проблеми, свързани със защита на техните права, сексуално и репродуктивно здраве, физическо и хормонално съзряване, насилие, интернет и общуване в интернет пространството, взаимоотношенията между връстници, зависимости, проблеми в семейството, училищни проблеми и свободното време.

Дейност 4 – Обучение на администрацията, отговорна за прилагането на Дейност 1, 2 и 3 и обмяна на опит с други администрации

Цел 2.2 – Възможности за продължаване на обучението

Дейност 1 – Организиране на информационни дни относно възможностите за висше образование и начините за финансиране на обучението / стипендии/

Цел 2.3 – Анализирани възможностите за финансово стимулиране на млади семейства

Дейност 1 – Изготвяне на критерии за отпускане на финансови стимули на работещи млади родители

### **Приоритет 3 – Създаване на ефективни партньорства с цел устойчиво развитие на областта**

Цел 3.1 - Насърчаване партньорство между публичните администрации, местни власти, частния сектор и гражданския и доброволческия сектор в рамките на действията на местно равнище

Дейност 1 – Организиране на идентифицираните играчи на местно ниво за участие в регулярни срещи на различни теми във връзка с осигуряване качествен живот на хората в областта

### **Приоритет 4 – Оптимизация в регионален аспект мрежа от училища и професионални гимназии**

Цел 4.1 – Предоставяне на адекватно образование, съобразено с търсенето на специалисти на пазара на труда

**Проектът е в подкрепа на основната идея за учредяване на ЖИВО СЕЛО - утвърждаване на Социална иновация за общностно взаимодействие, иницирана отдолу нагоре и ангажираща активно и трайно всички заинтересовани страни**





Проект „Социална иновация за общностно взаимодействие - създаване на междусекторно партньорство за справяне с обезлюдяването и младежката безработица в област Ловеч“ се финансира в рамките на „Програмата за подкрепа на НПО в България“ по финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство (2009 – 2014)



Дейност 1 – Анализ на търсените на пазара на труда специалисти и изучаваните специалности в професионалните гимназии, както и анализ на адекватността на програмите за обучение по съществуващите специалности;

Дейност 2 – Изготвяне на система за прогнозиране на потребностите от квалификации в областта

Дейност 3 - Актуализиране броя на учебните заведения, специалности и програми за обучение в унисон с търсенето на работна ръка на пазара на труда

Цел 4.2 – Осигуряване на продължаващо обучение за обучаващи

Дейност 1 - Актуализация на познанията на учителите по специалните предмети в съответствие с развитието на технологиите



Проект „Социална иновация за общностно взаимодействие - създаване на междусекторно партньорство за справяне с обезлюдяването и младежката безработица в област Ловеч“ се финансира в рамките на „Програмата за подкрепа на НПО в България“ по финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство (2009 – 2014)



## **Източници**

Статистически данни от НСИ

Национална стратегия за намаляване на бедността и насърчаване на социалното включване 2020

Областна стратегия за развитие на област Ловеч за периода 2014-2020 г.

Общински стратегии за развитие на общините в област Ловеч за периода 2014-2020 г.

Анализи на в-к „Капитал“

**Проектът е в подкрепа на основната идея за учредяване на ЖИВО СЕЛО - утвърждаване на Социална иновация за общностно взаимодействие, инициирана отдолу нагоре и ангажираща активно и трайно всички заинтересовани страни**